

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om viss ändring av gällande bestämmelser angående pensionering av gymnastiklärare.

I en till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad, inom andra kammaren under nr 42 väckt motion har herr *Lindskog* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter hemställt, »att erforderlig ändring av 1877 års militära pensionslag, § 9, (med ändring genom K. k. den 6/8 1909) och av 1904 års reglemente för arméns pensionskassa, § 54, mom. 1 och 2 vidtages i syfte, att vid tillämpning av denna lags (detta reglementes) bestämmelser om pensionsminskning i förekommande fall iakttages, att hänsyn icke tages till lön för gymnastiklärarbefattning, som tillträtts före avgången från den tjänst, för vilken pension enligt denna lag åtnjutes samt

att detta stadgande måtte erhålla gällande kraft från dag för nya militära tjänstepensionsreglementets ikraftträdande (den 1/7 1935) eller eljest från den dag riksdagen behagar fastställa.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

I 5 § 1 mom. av militära tjänstepensionsreglementet, som trädde i kraft den 1 juli 1935, finnes intagen en bestämmelse, att befattningshavare, som kommer i åtnjutande av pension enligt reglementet, skall vidkännas viss minskning i sina pensionsförmåner, om han vid avgången från den militära tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller lön eller arvode för annan stats-tjänst eller ock i vissa fall pension för annan statsanställning.

Enligt i 2 mom. av samma paragraf meddelad undantagsföreskrift skall emellertid minskning av den militära pensionen icke äga rum vid förening med lön för gymnastiklärarbefattning, som tillträtts före avgången från den tjänst, för vilken pension enligt reglementet åtnjutes.

Nyssnämnda undantagsföreskrift, som i huvudsak ansluter sig till förslag av 1934 års militärpensionssakkunniga, motiverades av de sakkunniga med att det måste framstå såsom obilligt om en befattningshavare, som, så länge han innehade sin militära tjänst, jämsides med gymnastiklärarbefattning ägde uppbära full avlöning å båda befattningarna, skulle vid avgång från den militära tjänsten få sin pension reducerad. Föreskriften är tillämplig å befattningshavare, vilka avgått eller komma att avgå med pension från och

med den 1 juli 1935. För tidigare pensionerade befattningshavare gälla för arméns vidkommande de bestämmelser för pensionsminskning, som äro meddelade i § 54 arméns pensionskassas reglemente den 26 februari 1904 (nr 9) och 9 punkten i pensionsgrunderna den 22 juni 1877, sådan punkten lyder enligt kungörelsen den 6 augusti 1909 (nr 115). Enligt dessa bestämmelser skall vid förening av fyllnadspension med civil lön på rikets stat — alltså exempelvis avlöning för gymnastikläraryrke — eller pension från andra allmänna medel än dem, som anvisas för arméns pensionering, pensionstagaren lida minskning i sammanlagda beloppet av kassapension och fyllnadspensionen med belopp, motsvarande två femtedelar av vad han från annat håll äger uppbära.

Det i motionen berörda spörsmålet har på grund av särskild framställning varit föremål för prövning av Kungl. Maj:t. I en till chefen för finansdepartementet ställd, den 16 januari 1935 dagtecknad skrift hemställde vissa gymnastiklärare, att före den 1 juli 1935 pensionerad officer eller underofficer, vilken innehade gymnastikläraryrke, måtte — i anslutning till vad 1934 års militärpensionssakkunniga föreslagit för befattningshavare, som avginge med pension från militär beställning efter nyssnämnda tidpunkt — få uppbära sin militära pension med oavkortat belopp och sålunda från och med den 1 juli 1935 befrias från den pensionsminskning, som drabbade dem enligt de äldre bestämmelserna.

Framställningen tillstyrktes av *direktionen för arméns pensionskassa*.

Arméförvaltningens civila departement anförde i ärendet huvudsakligen följande:

I likhet med *direktionen* anser departementet det vara synnerligen behjärtansvärt, att sådana åtgärder bleve vidtagna, att redan pensionerade eller framdeles intill tidpunkten för tjänstepensionsreglementets ikraftträdande med pension avgående militära beställningshavare, vilka innehava gymnastikläraryrke, komme att vinna befrielse från enligt för närvarande gällande pensioneringsgrunder föreskriven skyldighet att vidkännas minskning i pension.

Departementet får emellertid — under hänvisning till det utlåtande departementet den 25 januari 1935 avgivit i anledning av remiss å en av svenska arméns reservofficersförbund gjord framställning i fråga om ändrade bestämmelser rörande förening av reservofficerspension och pension för annan statstjänst — i underdånighet framhålla, att, enligt vedertagna principer, i de fall då genom viss författningsändring förbättring av pensionsförhållandena för någon viss grupp av befattningshavare kommit till stånd, vederbörliga föreskrifter icke lära hava vunnit någon retroaktiv tillämpning å personal, som redan kommit i åtnutande av pension enligt tidigare gällande grunder.

I utlåtande den 16 februari 1935 över gymnastiklärarnas framställning erinrade *statskontoret*, bland annat, att ämbetsverket i sitt den 23 januari 1935 avgivna utlåtande över de sakkunnigas förslag till militärt tjänstepensionsreglemente ifrågasatt, huruvida anledning kunde förefinnas för den

föreslagna undantagsbestämmelsen, att vid tillämpning av föreskrifterna i 4 § 1 mom. i förslaget¹ hänsyn icke skulle tagas till lön för gymnastiklärarbefattning. De av de sakkunniga anförda skälen härför hade knappast synts statskontoret vara tillräckliga för att motivera, att icke en beställningshavare, som efter avgången från sin militära tjänst med förtidspension erhållit anställning som gymnastiklärare, i likhet med övriga pensionärer, som efter avskedstagandet komme att uppbära avlöning från annan statsanställning, skulle behöva vidkännas någon minskning av sina pensionsförmåner. Därest emellertid ett undantagsstadgande av nu angivna innehåll komme att inflyta i tjänstepensionsreglementet, ville statskontoret framhålla, att ett medgivande av innebörd, att även andra befattningshavare än sådana, på vilka reglementets bestämmelser bleve tillämpliga, finge komma i åtnjutande av fördelarna av ett dylikt stadgande, skulle kunna verka prejudicerande beträffande andra framställningar om retroaktiv tillämpning av de nya pensionsföreskrifterna. Med samma skäl skulle exempelvis befattningshavare, som avgått med pension enligt då gällande bestämmelser, kunna framställa anspråk på att få åtnjuta de högre pensionsbelopp, som kunde komma att fastställas med giltighet från och med den 1 juli 1935.

Med hänsyn till konsekvenserna av ett medgivande i sådan riktning och under erinran, att ämbetsverket samma dag — den 16 februari 1935 — avstyrkt en i viss mån likartad framställning om rätt för f. d. kammarskrivaren G. A. Sodenstierna — vilken erhållit pension och därvid enligt då gällande bestämmelser fått vidkännas reduktion av pensionen på den grund, att han åtnjöt pension som reservofficer — att efter ikraftträdandet den 1 juli 1935 av civila tjänstepensionsreglementet få i enlighet med stadgandet i 7 § 2 mom. sagda reglemente uppbära den civila tjänstepensionen oavkortad, hemställde statskontoret, att förevarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vid anmälan i statsrådet den 8 mars 1935 av förslag till militärt tjänstepensionsreglemente förklarade *chefen för finansdepartementet*, att han i överensstämmelse med vad arméförvaltningens civila departement och statskontoret uttalat icke ansåge sig kunna biträda ovanberörda yrkande om retroaktiv tillämpning av reglementets stadganden (prop. nr 192, sid. 74).

Departementschefens uttalande föranledde icke någon erinran från bankoutskottets eller riksdagens sida.

Med hänsyn till att i den nu förevarande motionen ävensom i den av utskottet i utlåtande nr 50 behandlade motionen II: 257 angående f. d. kammarskrivaren G. A. Sodenstiernas rätt till pension gjorts gällande, att i de i dessa motioner avsedda fallen skulle föreligga särskilda omständigheter ägnade att, därest motionerna bifölles, minska eller måhända helt utesluta faran för konsekvenser, har utskottet, innan utskottet tagit ställning till mo-

¹ Denna paragraf motsvarar 5 § i reglementet.

tionerna, i vederbörlig ordning inhämtat närmare upplysning från statskontoret, i vad mån ett bifall till de i motionerna framställda yrkandena kunde bliva prejudicerande.

I anledning härav har *statskontoret* i skrivelse till utskottet den 16 mars 1936 i huvudsak framhållit följande:

Statskontoret har vid upprepade tillfällen funnit sig uppfordrat att varna för en tillämpning av nya pensionsbestämmelser i fall, då pensionsrätt enligt äldre föreskrifter redan inträtt. Bortsett från de här ovan angivna fallen har ämbetsverket sålunda i utlåtande till Kungl. Maj:t den 2 januari 1936 avstyrkt bifall till framställning från f. d. befattningshavare, som avgått med pension före den 1 juli 1935, att för erhållande av tilläggspension få i överensstämmelse med stadgandet i 3 § 2 mom. civila tjänstepensionsreglementet tillgodoräkna viss anställning i utomstatlig tjänst. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 november 1935 med utredning angående ändrade bestämmelser i fråga om tid för pensions utgående efter pensionstagarnas frånfälle, såvitt anginge f. d. civila befattningshavare samt arbetare i statens tjänst, som avgått med pension före ikraftträdandet av civila tjänstepensionsreglementet och pensionsreglementet för arbetare — vilken utredning begärts av riksdagen i skrivelse den 15 juni 1934 nr 384 — har statskontoret likaledes funnit sig med hänsyn till konsekvenserna böra uttala starka betänkligheter mot att, på sätt av riksdagen ifrågasatts, förmånen av utsträckt tid för pensionsberäkningen bleve gällande även beträffande sådana pensionärer, som åtnöte pension på grundvalen av äldre bestämmelser.

Orsaken till den strängt restriktiva ståndpunkt, som statskontoret sålunda ansett sig böra intaga, är uppenbarligen att, då de nya pensioneringsbestämmelserna i ett flertal hänseenden innebära delvis väsentliga förbättringar gentemot vad tidigare gällt, ett avsteg från berörda ståndpunkt i ett avseende enligt ämbetsverkets mening knappast kan undgå att framkalla liknande anspråk på andra punkter. Med den stora mängd av fall av ömmande eller eljest säregen beskaffenhet, som just på pensionsområdet föreligger, kan varje eftergift giva anledning till direkta eller indirekta konsekvenser, vilkas räckvidd svårigen kan på förhand överblickas.

Det torde härutinnan vara nog att, utöver vad ovan angivits, erinra om de förmåner ifråga om höjda pensioner, gynnsammare tillgodoräkningsregler och uppskjuten livränta, som de nya pensionsreglementena innebära.

På grund av nu anförda skäl anser sig statskontoret icke kunna frångå sin förut uttalade uppfattning, att icke heller i förevarande hänseende de nya pensioneringsbestämmelserna böra erhålla tillämpning å sådana f. d. beställningshavare vid försvarsväsendet, som pensionerats före ikraftträdandet av berörda bestämmelser.

Utskottet. Den föreliggande motionen innebär, att före den 1 juli 1935 pensionerad officer eller underofficer, som innehar gymnastiklärarbefattning och vilkens pension i anledning därav reducerats enligt äldre pensionsbestämmelser, skulle — i likhet med vad som enligt militära tjänstepensionsreglementet gäller beträffande efter den 1 juli 1935 avgångna befattningshavare — jämte lön som gymnastiklärare få uppbära militär pension med oavkortat belopp. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, var den i motionen berörda frågan underställd 1935 års riksdag i samband med behandlingen av

förslag till militärt tjänstepensionsreglemente. Bankoutskottet och riksdagen anslöto sig därvid till den ståndpunkt, som i ärendet intogs av chefen för finansdepartementet, statskontoret och arméförvaltningens civila departement, nämligen att en retroaktiv tillämpning av de i reglementsförslaget ifrågasatta gynnsammare bestämmelserna om förening av militär pension med lön som gymnastiklärare icke borde medgivas. Utskottet biträder fortfarande denna uppfattning.

I anslutning till vad statskontoret i sitt till utskottet den 16 mars 1936 avgivna utlåtande anfört vill utskottet understryka vikten av att en strängt restriktiv ståndpunkt intages till framställningar om tillämpning av nya pensionsbestämmelser i fall, då pensionsrätt enligt äldre föreskrifter redan inträtt. Såsom statskontoret framhållit, är det uppenbart, att ett avsteg från denna ståndpunkt i ett avseende knappast kan undgå att framskapa liknande anspråk på andra punkter. Då de nya pensionsreglementena på åtskilliga punkter, exempelvis i fråga om pensionsbelopp, tillgodoräkningsregler och uppskjuten livränta, äro förmånligare än tidigare gällande bestämmelser, måste varje eftergift komma att medföra vittgående konsekvenser. Med hänsyn härtill har utskottet i utlåtandena nr 47 och 48 funnit sig böra avstyrka motionsvis framförda förslag om reglering av pensionsförmånerna för särskilda grupper avgångna militära befattningshavare till överensstämmelse med vad som gäller enligt det nya pensionsreglementet. Av samma skäl anser utskottet sig icke kunna tillstyrka bifall till den nu föreliggande motionen, även om det däri framställda yrkandet i och för sig kan synas vara behjärtansvärt.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II:42 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1936.

På bankoutskottets vägnar:

EDVIN LEFFLER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg*, Lindgren, Lindley*, Johansson i Frigeråker*, Bjurström*, Ehrnberg, Berling och Mannerskantz*;

från andra kammaren: herrar Leffler, Lovén, Paulsen*, K. A. Westman, Johansson i Sollefteå, Svedman och Erlander.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Lovén, Paulsen och Erlander.